

PÁLL ANDRÁS

Ne pazarold a töltenyt

– Én nem megyek sehova, az má egyszer biztos – mondja. – Felőlem ti menjetek.

Persze nem mennek. A nagyapát nem hagyják – nem hagyhatják ott. Mert „ő már el volt az elsónél, azt mondták, az véget vet mindegyiknek. Nem történt semmi. Apám is katona volt, nagyapám huszár, itt nem lesz front”. Részben igaza lesz. A közelben egy kisebb front lesz, de visszavonul az oroszok elől. De a nagyapa is hazudik. Ő a sánta miatt nem volt besorozva, de attól jól tudja, hogy a nagy háború alatt a tölgyesi harc magába ölelte Ditrót és Remetét is. A feszültséget érzik a gyerekek is. Főleg, mert Gencsi mama úgy duzzog, hogy „jó van, akkor mind itt halunk” csirkeetetés közben.

– Sándor!

Előtűnik a sütőből. A sütőben lévő asztalon fogják felboncolni tizen-négy év múlva, miután meghal gyomorfekélyben, egy nappal azelőtt, hogy Jóska megházasodna. Ebben a családban már generációk óta az a szokás, hogy az elsőszülött fiú és lány az apa és anya után neveződik el, úgyhogy még a nem túl kreatív faluhoz képest is sok a hasonló név.

– Adjá enni a disznyónak!

Jóska a fűvön ül és nem érti, hogyha itt maradva mind meghalnak, miért nem mennek el.

– Te, hallod? – ugrál oda Sándor etetés után.

Jóska, kezében egy fűszállal, felnéz és hallgat.

– Van egy ötletem – mondja Bandi bátyja.

– Azért pakolsz?

– Igen.

– S mi az? – támad kissé Mária.

– Az, hogy pakolunk.

– Miért?

– Mert jön a háború.

Mária meghőköl, de nem enged.

– Honnan tudod?

– Most mondta a Pál Sanyi – kis csend. – Már csengettyűztek, s a templomba is kimondták.

Na, ha a templomba is kihirdették, akkor az igaz.

PÁLL ANDRÁS saját bevallása szerint nem író, csak írt. „Nincs címem, csak nevem. Soha nem jelent meg kötetem és nem is fog. Ha mégis, ezt majd kivágom ollóval – akkor is, ha pdf.” A Tabéry-pályázaton a PKE zene szakos hallgatójaként vett részt.

– Ételből sokat, de leginkább olyat, ami megmarad – mondja bátyja, s felvesz az ágyról egy lájbit. Ezen az ágyon fog meghalni egy egyszerű hűlésben, hiába pofozza Emma egyre kétségbeesettebben.

– S milyen az olyan?

– Például csirkehús.

– A csirkehús hamar megromlik, Bandi.

– Akkor nem, ha még mozog.

Manci beugrál az udvarról. Errefelé a Máriákat szokták így becézni, hozzátéve pedig ehhez azt, hogy az anyját is így hívják, születik majd pár félreértés abból, hogy ő Margit.

– Mennek valahova? – ez a kérdés, ami fogalmazásmódjával utal a kimaradásvágyra, reprezentálja Manci teljes gondolkodását.

– Igen, és te is jössz – emancipál Mária.

– Igeeen? – ironizál Margit.

– Igen biza – nem veszi ezt észre az anya.

– Szedjél össze valami meleg ruhát, de ne túl sokat – szól Bandi lágyabban.

Manci megrántja a vállát és odabilleg a szekrényhez.

– Ne azt a kabátot hozd – veszi fel később Emma a felelősségteljes nővér szerepét, miután Manci a szépséget részesíti előnyben.

– Hanem? – kérdezi úgy, hogy összesen két kabátja van.

– Hát hanem vajon – rázza meg a fejét Emma és kinéz az ablakon.

Németek jönnek be az udvarra. De úgy, mint akik bankba lépnek – civilizáltan, egyértelműen, engednek maguknak egy pohár vizet a sarokban, nem zavarják a többi várakozót, de attól még igényeik vannak. Ezeket a pár ott maradó család készséggel teljesíti, részben tiszteletből, részben félelemből, de leginkább ezen kettő valamilyen holisztikus egységből. Hogy ezekre rendeletek vonatkoznak, fogalmuk sincs, mégis mind betartják.

Zsákok. Leginkább zsákok. Háti vagy oldali vagy csak úgy. Először ezek kerülnek az udvarra. Aztán pár ló és még egy szekér is begurul, rajta széna. Aztán sátrak és még egy zuhanyfülke is. A Jóska által várt extrém katonaiság elmarad. A fegyverek is beleolvadnak a környezetbe, a testtel párhuzamosak a váll mögött, vékonyak, csak egy antenna a fej mellett.

Szerinte még a katonák is olyan magyarosan néznek ki – ez leginkább azért van, mert jó páran azok is. Azért még gyakorlatoznak, és másnap egy autó is beparkol Béla bácsiékhöz, úgyhogy van, amiért járkalni. A következő autót később látja, miután a kíváncsiság nem engedi a félelemnek, hogy létrejöjjön. Júlia már csak akkor rántja be Jóskát a kapuból, mikor a Kübelwagen egy derékszögű kanyarral hozzáad a golyók által keltett porhoz, és elhajt a Cárina felé. Addigra már minden fegyveres ló a repülőgépre, egészen addig, amíg egy széles vállú bácsi végig nem sétál feltartott kézzel előttük.

– Hör auf Munition zu verschwenden! – ordítja, hiszen a gép addigra felkapta az orrát. – Idioten.

A dzsip pár tíz méterrel arrébb áll, keresztben az utcán, de hogy mi fontosat szállít, az az itt lakóknak soha nem derül ki.

Ezután pakolnak. Függetlenül mindentől a gyerekeknek fáj a búcsú. Még pár katona hátramarad, és sorba járják a házakat.

A nagyapa összeszorított fogakkal sántál vissza.

– Na, mit mondott?

– Hogy jön az ellenség.

– S honnan tudja?

– Hallom – mondja Bandi.

– Már hogy... – kezd neki Mária, de Bandi kicsit erőteljesebben szól közbe.

– Csak hallgasd!

Hallgatják. De nem hallják. De lassan érzik. Mintha képzelnék, vagy mintha csak hangosabban szuszognának, vagy csak a szívük verne erősebben. Mire a magasabb hangok is megjelennek, Bandi már a fejszével eltűnt az erdőben. Mire pedig visszatér, már-már a dallamot is ki lehet venni.

– Erre gyertek – suttogja. Csak lassan tudnak haladni, és bár egy ösvényre érnek, Bandi azt gyanítja, az az útra visz, úgyhogy átvágnak rajta, majd mikor berobban a menetelés közép magas frekvenciája, bátyja átöleli az összes élőlényt. A lovak is megdermednek az odabújástól, pedig egy kis lejtőn tartják a szekeret. Mancsi részt vesz a csendjátékban, bár nem érti, miért kell félni az éneklő bácsiktól. A szükségesnél tovább maradnak így, majd szó nélkül bújnak ki és indulnak el lassan – csak éppen különböző irányokba.

– Kövessetek – szól a lányokra Bandi.

– Há hova méész?

– Most ha má így bejöttünk, már maradjunk is itt szerintem. A lovaknak is kell a pihenés.

És Mancsi előreugrál egy tisztásig. Amúgy vagány lenne itt így, csak ne lenne annyi dolog. Vízkérésés, fahordás, sütés. Az este termi ezek gyümölcsét, mikor mesélnek. Bandi a száján keresztül nyúlt be, s megfogva a farkát, kifordította a farkast. Mária halott szomszédjától lopja a kolbászokat, mikor a képzeletbeli kamrából megijeszti a gyerekeket.

Réggel bátyja pedig valódi motoszkalásra ébred. Valaki tényleg lopja a kolbászokat. Végignéz a lányokon, majd harmincöt híján boldogságnyi súlyát kinyomva elkapja az ostort, és nekiiramodva úgy megsuhintja, hogy az átlépi a hangsebességet. A hangrobbanástól mindenki felébred, a medve is megijed, s attól Bandi még jobban. Tegnap még farkast fordított ki, most ezt a medvét kell elkergetnie. Ez csak egy nagy kutya. Ez csak egy nagy kutya. Bár másodpercek alatt kimelegedik és rettenetesen izzad, előrehajlik, félig széttárja karját és határozottan lép, megsuhintva megint az

ostort, amit a lovak távoli, kísérteties nyerítése visszhangoz. A medve viszont nem kerít ekkora feneket a dolognak. Egy rövid lökással négykézlábra kerül és elszökdel.

– Menjünk el innen, jó? – kéri Margit, és összenéz Emmával.

– Nem – fordítja el a fejét a nagypapa.

– De hát nem láttad, mit volt itt, Sándor? – rikácsol Gencsi mama. – Én mondtam, hogy mind meghalunk, megmondtam, ugye?

– S mégse haltunk meg. Maj csak egyszer. Ugyanúgy adunk nekik pityókalevest s töltött káposztát, s nem lesz semmi.

– Ez a lödöződés semmi volt?

– De őket nem kergeti senki, mer ők kergetnek!

Részben megint igaza lesz. Őket nem kergeti senki, de az orosz katonákról még nem hallott. Ők is magától értetődően lépnek a bankba, de mint bankrablók. László Zsolt disznóját is magától értetődően lövik le és sütik meg az udvaron, a tüzet néha egy-két bútorral szítva.

Az, hogy Erzsikével mit csináltak, az nem jut el ide az utca végébe, de az egyik reggel Anna mászik át a kerítésen, és leugorva a tekintete találkozik a Júliáéval. Ő megszeppen, de Júlia határozottan megfogja a karját és a hátsó udvarba, a létrához viszi. Később visszagondolva a szín nem volt a legjobb rejtkehely, de az oroszok lusták picsát keresni, és a németekkel ellentétben amúgy sem igazán jönnek le ilyen mélyen az utcába. Éppen ezért kell felmenni. Lopakodni. Sándor és Jóska a Kereszt utcasarki kőrakás mögül lesik a nevető katonákat. Ezek fegyvere nem vékony és nem párhuzamos: úgy lóg, mint egy balkezes basszusgitar. S ha már lóg, oda kell nyúlni, főleg, ha csak pár évvel vagy idősebb, mint a kőrakás mögötti gyermekek. A fiú először valami fára szálló madárra lő, majd egy a lövéstől elszaladó macskára, majd különböző célpontokat jelöl ki magának.

– Van egy ötletem – mondja Sándor, és bemászik a laza lécs mögötti üres udvarra, hogy visszatérjen egy ággal. Ellenzős sapkáját ráakasztva kinyújtja a rakás mögül, és egy kicsit megmozgatja. A fiú belemegy a játékba, és ujját rajtahagyva egy kicsit a ravaszon derül ki Sándornak, hogy az egy ismétlőfegyver. A sapka kilyukad, kőszilánkok mindenfelé. A gyerekek egymásra mosolyognak, majd percek alatt összegyűjtik a ház összes maradék fejfedőjét, ami hármat jelent: egy katonasapkát, egy szalmakalapot és Jóska leakasztja a fogsárról apja egyetlen viselős kalapját.

– Így kell kalapot lyukasztani fejsérülés nélkül – kiáltja Jóska Sándor csengő fülébe, miután az behúzza a szakadt szalmakalapot. Most ő következik az apja kalapjával. Később ezt nagyon megbánja. Nem azért, mert hazaérve apja nagyon leszidja, hanem azért, mert nem. Soha nem tér haza a fogságból. Hogy a kalapok már kilyuggatódtak, Sándor az üres bottal is szerencsét próbál. Most már minden működik. Egészen addig, amíg Béla bácsi ki nem lép az utcára. Mint új mozgó célpont, egyből kilyukad, amit Jóska a rakás másik oldalánál les meg.

– Не трать зря пулю, сынок – lép át a hullán egy szélesebb vállú férfi, s nyakon veri a fiút.

Jóska először kívánja, hogy bár ne látott volna valamit, mégis úgy érzi, ez már kitörölhetetlen. A magas fűvű rét mindig kellemes bizsergéssel tölötte el, de most hazafelé menet semmi – ennek tudatosítása pedig rontja az állapotát.

A fű olyan nagy, hogy a kaput csak annyira tudja kinyitni, hogy ők beférjenek, de a lovak s a szekér kint maradnak.

– Egy kastélyban fogunk lakni?

Ez nem gyermeki túlzás volt. Bár nem az a nagyon nagy, soktornyos, de az. Jó pár éve nincs itt senki, és még nem is lesz, majd egy darabig kórházként működik, majd valaki felvásárolja, de a nyolcvanas évekre csődbe jut. Most még érződik a nemrégai arisztokrata használat.

– Nem lakunk itt, csak egy kicsit – mosolyog Mária.

Bandi pár száz métert gyalogol, amíg kijut a birtokról egy másik irányba, hogy aztán visszamenjen a szekérhez és tegye meg még kétszer ugyan ezt az utat. Erre egy kutat is talál, bár órákig húzza a vizet, hogy iható legyen.

– Meddig? – kérdezi Mancsi.

– Amíg úgy el nem kezd fogyni az étel – mondja Bandi bátyja.

A gyerekek nem fognak enni. Sem aludni. Az egyik szobában óriási ágy, a másik szoba teljesen sötét, egy harmadikban festmények az ott lakottakról, egy viccesen működő zongora, leveles szoba, majd egy játékszoba. Pontosabban gyerekszoba, de hát ennyi játékot még Emmáék nem láttak egyszerre. Másnap a titokzatos padlásra is felmerészkednek, ahol kapnak lisztet, kukoricát és egy pillanatra egeret. Bandi, s talán még inkább Mária öröme, a pince több hordó bort tartalmaz. Az egyik kandalló mellett petróleum, a lovaknak istálló, s egy furcsa szerszámokkal felszerelt szoba, ami alatt, mint kiderült, miután Emma félig beleesett, egy másfél méter mély üreg van. Szabadság. A lányok hamarosan pucéran szaladgálnak, döngölik a sarat. Senki a közelben. S amikor már el kell indulni, a gyerekeknek fáj a búcsú. Miután felpakoltak kukoricából és borból, kigurulnak az útra.

Az úton most senki. A család férfiai – az apát kivéve – a vészre mennek kaszálni. Aztán még a tatárdomb előtt végre szembejön velük egy szekér, lassan. „Jó napot! – Erőt, egészséget!”

Jóska a szekéren ülő Mancival szemez egy pillantásig, és mindketten ugyanarra gondolnak: ennek a gyerekeknek fogalma sincs. Ők lesznek az én nagyszüleim.